

1

Answer key

Q.P. Code: 51474

(3 Hours)

[Total Marks: 100]

N. B.: All questions are compulsory.

सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

All question carry equal marks.

सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

Figures to the right indicate full marks.

उजविकडील अंक पुर्ण गुण दर्शवितात.

Text: Prose and Poetry

Q.1. Translate any two of the following:

[20]

खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे भाषांतर करा.

- a] तेन खो पन्न समयेन राजगृहे सत्तस्सवग्गिया दारका सहायका होन्ति। उपालिदारको तेसं पामोक्खो होति। अथ खो उपालिस्स मातापितूनं एतदहोसि-“केन नु खो उपायेन उपालि अम्हाकं अच्चयेन सुखञ्च जीवेय्य, न च किलमेय्या”ति? अथ खो उपालिस्स मातापितूनं एतदहोसि-“सचे खो उपालि लेखं सिक्खेय्य, एवं खो उपालि अम्हाकं अच्चयेन सुखञ्च जीवेय्य, न च किलमेय्या”ति। अथ खो उपालिस्स मातापितूनं एतदहोसि-“सचे खो उपालि लेखं सिक्खेय्य, एवं खो उपालि अम्हाकं अच्चयेन सुखञ्च जीवेय्य, न च किलमेय्या”ति।

उत्तर:- त्यावेळी राजगृहात सत्तर माणसांच्या समुहासह मुले एकमेकांचे मित्र बनले होते. उपाली नावाचा मुलगा त्यांचा प्रमुख (पुढारी) होता. त्या उपालीच्या आई-वडिलांनी विचार केला, “कोणत्या उपायाने आमचा हा मुलगा, आमच्या मरणाच्या नंतर सुद्धा सुखाने राहू शकेल? त्याला दुःख मिळणार नाही?” तेव्हा त्यांच्या ध्यानात ही गोष्ट आली- ‘जर हा उपाली लिहिण्याचे शिकेल तर त्याची बोटे दुखतील, जर हा गणित (गणन) शिकेल तर त्याला कष्ट होणार नाहीत, नंतर त्यांच्या ध्यानात आले ‘जर हा मोजणे (गणित) शिकेल तर ते करीत असता सतत बसल्यामुळे त्याच्या मांडया दुःखू लागतील.

- b] “सीतं उण्हं पटिहन्ति, ततो वाळमिगानि च।
सरीसपे च मकसे, सिसिरे चापि वुट्ठियो ॥
“ततो वातातपो पोरो, सज्जातो पटिहज्जति।
लेणत्थञ्च सुखत्थञ्च, ज्ञायितुञ्च विपस्सितुं ॥
“विहारदानं सङ्गस्स, अग्गं बुद्धेन वण्णितं।
तस्मा हि पण्डितो पोसो, सम्पस्सं अत्थमत्तनो ॥

उत्तर:- “थंडी गर्मीला थांबवते, तसेच क्रूर जनावरांना सुद्धा.

सरपटणाऱ्यांना, मच्छरांना तसेच शिशिरातील वर्षाला सुद्धा. ॥१॥

“घोर हवा तसेच धूप, पाणी आल्यावर थांबवते.

आश्रयासाठी (लेणं=संरक्षण), सुखासाठी, ध्यान आणि विपश्यना (ज्ञाना) साठी. ॥२॥

2

Q.P. Code:

“संघासाठी विहाराचे दान बुद्धांनी श्रेष्ठ म्हटले आहे.
म्हणून निश्चितच पंडित मनुष्याने आपल्या हिताला पाहून. ॥३॥

- c] “दिद्वो हि मे सो भगवा, अन्तिमोयं समुस्सयो।
विकखीणो जातिसंसारो, नत्थि दानि पुनब्भवो ॥
“आरद्धवीरिये पहितत्ते, निच्चं दळ्हपरक्कमे।
समग्गे सावके पस्से, एसा बुद्धान वन्दना ॥
“बहूजं वत अत्थाय, माया जनयि गोतमं।
ब्याधिमरणतुन्नानं, दुक्खक्खन्धं व्यपानुदी”ति ॥

उत्तर:-1(या जन्मात) मी त्या भगवंतांना पाहिले. हे माझे अंतिम शरीर आहे. (असा मला अनुभव आला) माझे आवागमन संपले.आता मला पुनर्जन्म नाही.

- २.उद्योगी, दृढनिश्चयी, नित्य दृढ पराक्रम करणाऱ्या आणि एकत्र आलेल्या श्रोतृजनांना पहा, हे बुद्धांना केलेले वंदन आहे.
३.अरे !पुष्कळांच्या कल्याणाकरिता महामायेने गौतमाला जन्म दिला. त्याने व्याधी-मरणग्रस्त प्राण्यांचा दुःखसमूह नष्ट केला.

[20]

Q.2. Give reference to context any two of the following:

खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे संदर्भासह स्पष्टीकरण करा .

- a] मा, समण, एतं मग्गं पटिपज्जि।

उत्तर:- अङ्गुलिमालो:- श्रमण, हया रस्त्याने जाऊ नव्व.

- b] चिन्तेन्तो विविधं दानं, अदेय्यं सो न पस्सति ॥

उत्तर:- सिविराजचरिया:- विविध दानाचा विचार करीत आहे, तो दिलेले दान पाहत नाही .

- c] सच्चं धम्मो धिति चागो, स वे पेच्च न सोचति ॥

उत्तर:- आळवकसुत्तं:- सत्य, धम्म, धैर्य आणि त्याग, हे चार धम्म आहेत, तो मृत्यूनंतर शोक करीत नाही .

[20]

Q.3. Answer any two of the following:

खालीलपैकी कोणतेही दोन सोडवा .

A] Fill in the blanks. (रिक्त्या जागा भरा.)

१. भगवन्तं भुत्ताविं ओनीतपत्तपाणिं, एकमन्तं निसीदि। (निसीदि / पस्सति)
२. सायमासं भुज्जित्वा सब्बं दारुदकं खेपेत्वा सकटानि योजेत्वा पायासि। (दन्धयि / सकटानि)
३. जना मज्जन्ति बालोति, ये धम्मस्स अकोविदा”ति ॥ (धम्मस्स / सम्पदा)
४. सिरस्मि अज्जलिं कत्वा, इदं वचनमब्रवि ॥ ॥ (अविज्जाय / अज्जलिं)
५. विनिपातं समापन्नो, गब्भा गब्भं तमा तमं। (विनिपातं / पिय)

B] Complete the verses. (ओळी पूर्ण करा.)

१. “इतो पाजेथ, इतो पाजेथा”ति वदमानो निपज्जि।
२. एवं वुत्ते, भगवा तुण्हीभूतो अगमासि।
३. सच्च्येन कित्तिं पप्पोति, ददं मित्तानि गन्थति ॥
४. पापिच्छं पापसङ्कपं, पाप आचारगोचरं ॥
५. “तस्स कम्मस्स कुसलस्स, अनुभोमि रत्तिं अमानुसिं।

3

Q.P. Code:

C] Match the pairs. (जोडया जुळवा)

१. दुरुत्तानं दुरागतानं
२. सत्यवाह कुले
३. हेड्डा पासाणे
४. निरय गामिनं
५. धम्मचरियं ब्रह्मचरियं

Q.4. Attempt any **two** of the following:

[20]

खालीलपैकी कोणतेही दोन सोडवा .

A] Conjugate the following verbs as directed in the bracket. (कंसात सांगितल्याप्रमाणे खालील धातू चालवा.)

- i) लभ (भविष्यकाळ - Future Tense)   ii) पठ (वर्तमान काळ - Present Tense)
iii) नम (भूतकाळ - Past Tense)

उत्तर:-

भविष्यकाळ

लभ = मिळणे, लाभणे

पुरिस	एकवचन	अनेकवचन
पठम पुरिस	लभिस्सति	लभिस्सन्ति
मज्झिम पुरिस	लभिस्ससि	लभिस्सथ
उत्तम पुरिस	लभिस्सामि	लभिस्साम

वर्तमानकाळ

पठ = वाचणे

पुरिस	एकवचन	अनेकवचन
पठम पुरिस	पठति	पठन्ति
मज्झिम पुरिस	पठसि	पठथ
उत्तम पुरिस	पठामि	पठाम

भूतकाळ

नम = नमस्कार करणे

पुरिस	एकवचन	अनेकवचन
पठम पुरिस	नमि, अनमि	नमिसु, नमुं, अनमिसु, अ नमुं
मज्झिम पुरिस	नमि, अनमि	नमित्थ, अनमित्थ
उत्तम पुरिस	नमि, अनमिं	नमिम्ह, अनमिम्ह

B] Conjugate the following Moods as directed in the bracket. (कंसात सांगितल्याप्रमाणे खालील धातू अर्थ चालवा.)

- i) हस (आज्ञार्थ- Imperative Mood)   ii) याच (संकेतार्थ- Conditional Mood)
iii) वद (विध्यर्थ- Potential Mood)

आज्ञार्थ

हस = हसणे

पुरिस	एकवचन	अनेकवचन
पठम पुरिस	हसतु	हसन्तु
मज्झिम पुरिस	हसाहि	हसथ

(4)

Q.P. Code:

उत्तम पुरिस	हसामि	हसाम
संकेतार्थ		
याच = याचना करणे		
पुरिस	एकवचन	अनेकवचन
पठम पुरिस	अयाचिस्सा	अयाचिस्संसु
मज्झिम पुरिस	अयाचिस्से	अयाचिस्सथ
उत्तम पुरिस	अयाचिस्सं	अयाचिस्सम्हा
विद्यर्थ		
वद = बोलणे		
पुरिस	एकवचन	अनेकवचन
पठम पुरिस	वदे, वदेय्य	वदेय्युं, वदुं
मज्झिम पुरिस	वदे य्यासि	वदेय्याथ
उत्तम पुरिस	वदे य्यामि	वदेय्याम

C] Read the given passage and answer the questions thereon.(in Pali)

दिलेला उतारा वाचा आणि पालि भाषेतून प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

1. अतीते बाराणसियं ब्रह्मदत्ते रज्जं कारेन्ते बोधिसत्तो कासिरट्ठे महाभोगकुले निब्बत्तो विञ्जुतं पत्वा कामेसु आदीनवं नेक्खम्मि चानिसंसं दिस्वा कामे पहाय हिमवन्तं पविसित्वा इसिपब्बज्जं पब्बजित्वा कसिणपरिकम्मं कत्वा पञ्चाभिञ्जा अट्ट समापत्तियो च उप्पादेत्वा ज्ञानसुखेन वीतिनामेन्तो अपरभागे महापरिवारो पञ्चहि तापससतेहि परिवृतो गणस्स सत्था हुत्वा विहासि। अथेको आसिविसपोतको अत्तनो धम्मताय चरन्तो अञ्जतरस्स तापसस्स अस्समपदं पत्तो। तापसो तस्मिं पुत्तसिनेहं उप्पादेत्वा तं एकस्मिं वेळुपब्बे सयापेत्वा पटिजग्गति। तस्स वेळुपब्बे सयनतो “वेळुको” त्वेव नामं अकंसु। तं पुत्तसिनेहेन पटिजग्गन्तो तापसस्स “वेळुकपिता” त्वेव नामं अकंसु। तदा बोधिसत्तो “एको किर तापसो आसिविसं पटिजग्गती” ति सुत्वा तं पक्कोसापेत्वा “सच्चं किर त्वं आसिविसं पटिजग्गसी” ति पुच्छित्वा “सच्च” न्ति वुत्ते “आसिविसेन सद्धिं विस्सासो नाम नत्थि, मा एवं जग्गाही” ति आह।

(१) अतीते बाराणसियं ब्रह्मदत्ते रज्जं कारेन्ते बोधिसत्तो कुहिं निब्बत्ति ?

उत्तर:- अतीते बाराणसियं ब्रह्मदत्ते रज्जं कारेन्ते बोधिसत्तो कासिरट्ठे महाभोगकुले निब्बत्ति।

(२) तापसो किं पटिजग्गि ?

उत्तर:- तापसो तस्मिं पुत्तसिनेहं उप्पादेत्वा तं एकस्मिं वेळुपब्बे सयापेत्वा पटिजग्गति।

(३) बोधिसत्तो तं किं ओवदि ?

उत्तर:- “आसिविसेन सद्धिं विस्सासो नाम नत्थि, मा एवं जग्गाही” ति ओवदि।

Q.5. Write short notes on any two:

[20]

खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर टीपा लिहा .

a] Explain the moral of ‘वण्णुपथ जातक वण्णना’.

‘वण्णुपथ जातक वण्णना’चा बोध स्पष्ट करा.

b] On the basis of ‘अक्कोससुत्तं’ explain the philosophical importance of that sutta.

‘अक्कोससुत्ता’ च्या आधारे त्या सुत्ताचे तत्वज्ञानात्मक महत्व स्पष्ट करा.

c] What you learn from the ‘महापजापतिगोतमीथेरीगाथा’. Explain in your words.

‘महापजापतिगोतमीथेरीगाथा’ या पाठातून तुम्ही काय शिकलात? तुमच्या शब्दात स्पष्ट करा.

d] Write the Summary of ‘धम्मचरियसुत्तं’.

‘धम्मचरियसुत्तं’ चा सारांश लिहा.